

ज्योतिर्मय

Online Journal of Literature....

साहित्याचे विद्यापीठ

□ पुणे □ वर्ष १ ले □ अंक ७९ वा □ गुरूवार दि.०१ मे २०२५ □ पाने ४ □ मूल्य : निशुल्क (खासगी वितरणासाठी)

विशेष लेख...

मराठी अस्मितेचा आणि एकतेचा उत्सव

– प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्योतिर्मय साहित्य

महाराष्ट्र दिन १ मे रोजी साजरा केला जातो, जो महाराष्ट्र राज्याची स्थापना दर्शवतो. या दिवशी, १ मे १९६० रोजी, मुंबई राज्याचे विभाजन होऊन महाराष्ट्र आणि गुजरात ही दोन नवीन राज्ये तयार झाली. हा दिवस मराठी अस्मितेचा आणि एकतेचा उत्सव म्हणून साजरा केला जातो. दरवर्षी १ मे रोजी साजरा केला जाणारा महाराष्ट्र दिन, महाराष्ट्रीय लोकांच्या हृदयात एक विशेष स्थान राखतो कारण तो पश्चिम भारतीय राज्याच्या स्थापनेचे प्रतीक आहे. भाषिक आधारावर मुंबई पुनर्रचना कायदा लागू झाल्यानंतर १ मे १९६० रोजी महाराष्ट्र अस्तित्वात आला. या कायद्यानेच तत्कालीन मुंबई राज्यातून दोन नवीन राज्ये निर्माण केली – मराठी भाषिकांसाठी महाराष्ट्र आणि गुजराती भाषिकांसाठी गुजरात.

१९६० पूर्वी महाराष्ट्र हा मोठ्या मुंबई राज्याचा भाग होता, ज्यामध्ये सध्याच्या महाराष्ट्र, गुजरात आणि मध्य प्रदेशचे काही भाग समाविष्ट होते. येथील लोक मराठी, गुजराती, कच्छी आणि कोकणी अशा वेगवेगळ्या भाषा बोलत होते. तथापि, प्रदेशांमधील भाषिक आणि सांस्कृतिक फरक लक्षात घेता, राज्य पुनर्रचना आयोगाने भाषेच्या आधारावर राज्यांची निर्मिती करण्याची शिफारस केली. त्यानंतर, मराठी भाषिकांसाठी महाराष्ट्र हे स्वतंत्र राज्य म्हणून स्थापन झाले, ज्याची राजधानी मुंबई (तेव्हाची बॉम्बे) होती.

महाराष्ट्राची निर्मिती हा केवळ सरकारी निर्णय नव्हता; हा त्यांच्या भाषिक ओळखीसाठी आणि सांस्कृतिक स्वायत्ततेसाठी कठोर संघर्ष करणाऱ्या मराठी भाषिक लोकांच्या आकांक्षा आणि संघर्षाचा विजय होता. संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ, ज्यामध्ये लोकांकडून मोठ्या प्रमाणात निदर्शने, रॅली आणि निदर्शने झाली, त्यांनी राज्याला आकार देण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावली. महाराष्ट्र दिन हा भाषिक आणि सांस्कृतिक हक्कांसाठीच्या या कठीण संघर्षाच्या विजयाचा उत्सव आहे. महाराष्ट्राच्या निर्मितीसाठी आपले प्राण अर्पण करणाऱ्या असंख्य लोकांच्या बलिदानाचा सन्मान करण्याचा हा दिवस आहे. संयुक्त महाराष्ट्र समितीच्या नेत्यांपासून ते शांततापूर्ण निदर्शनांमध्ये सहभागी होणाऱ्या सामान्य नागरिकांपर्यंत, महाराष्ट्र दिन त्यांच्या अटल वचनबद्धतेला आणि लवचिकतेला आदरांजली वाहतो. आज, महाराष्ट्र हे एक भरभराटीचे अर्थव्यवस्था असलेले राज्य आहे, जिथे जगाशी स्पर्धा करणाऱ्या संस्था, शाळा, महाविद्यालये इत्यादी आहेत. महाराष्ट्र दिन हा राज्याच्या यशासाठीच्या संघर्षाचे स्मरण करतो.

ग्रंथालयांच्या अडचणी सोडण्यासाठी शासन प्रयत्नशील-मंत्री चंद्रकांत पाटील

उपस्थित होते.

मंत्री पाटील म्हणाले की, समाज माध्यमांच्या युगात वाचन संस्कृती वृद्धिंगत होण्यासाठी शासन विविध उपक्रम राबवत असून शासकीय व खासगी ग्रंथालयांचे डिजिटलायझेशन करून वाचकांना ऑनलाईन पुस्तके उपलब्ध होण्यासाठी प्रयत्न करावेत, यासाठी निधी कमी पडू दिला जाणार नाही अशी ग्वाही त्यांनी यावेळी दिली.

ग्रंथालयांचे अनुदान वाढवण्यासाठी शासनस्तरावर प्रयत्न सुरू आहेत. राज्यात ११,१५० ग्रंथालये कार्यरत असून ग्रंथालयाच्या कामात सुसुत्रता आणण्यासाठी संगणकीय प्रणालीद्वारे ग्रंथांचे आद्यवतीकरण कसे करता येईल

यासाठी प्रयत्न करावेत. सांताक्रुज कलिना कॅम्पस येथे राज्याचे शिखर ग्रंथालय राज्य मध्यवर्ती ग्रंथालयाची अतिशय देखणी इमारत तयार होत असून, या ठिकाणीही वाचकांसाठी पुस्तके ऑनलाईन उपलब्ध करून देण्यात येणार आहेत. खासदार व आमदार निधीतून काही पुस्तक खरेदी करण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येत आहेत, असे त्यांनी सांगितले.

ग्रंथालयांना देण्यात येणाऱ्या अर्थसहाय्याच्या विविध योजनांच्या माहिती पुस्तिकेचे प्रकाशन मंत्री पाटील यांच्या हस्ते झाले.

कार्यशाळेच्या प्रास्ताविकात गाडेकर म्हणाले की, ग्रंथालये आधुनिक झाली पाहिजे यासाठी

विभाग प्रयत्न करीत आहे. शासकीय ग्रंथालयांप्रमाणे शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयात सुद्धा आज्ञावलीत ग्रंथांची नोंद घेण्याचे काम सुरू करत आहेत. शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयाच्या सोयी सुविधांमध्ये वाढ होण्यासाठी सहाय्यभूत ठरणाऱ्या व एकूणच त्यांच्या सर्वांगीण विकासात महत्त्वाची भूमिका बजावणाऱ्या राजा राममोहन रॉय ग्रंथालय प्रतिष्ठान व ग्रंथालय संचालनालय यांच्या अर्थसहाय्याच्या विविध योजनांविषयीची माहिती पुणे विभागातील सर्व शासन मान्य ग्रंथालयांना न्हावी या उद्देशाने, दोन दिवसीय विभागास्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले आहे. या दोन दिवशी कार्यशाळेत शासनमान्य ग्रंथालयातील कामकाजासंदर्भात चर्चा करण्यात येणार असून अनेक मान्यवर वक्त्यांचे विविध विषयावर व्याख्यान होणार आहे. ग्रंथ मित्र दिलीप भिकुले व सहाय्यक ग्रंथालय संचालक सुनील हुसे यांनी सूत्रसंचालन केले. ग्रंथपाल सुरेश रिद्धीवाडे यांनी आभार मानले. यावेळी जिल्हा ग्रंथालय अधिकारी श्रेया गोखले, अपर्णा वाईकर, अमित सोनवणे, श्रीनिवास मंगलपल्ली यांच्यासह ग्रंथमित्र धोंडीबा सुतार, पुणे जिल्हा ग्रंथालय संघाचे मोहन महाराज शिंदे, कोल्हापूरचे डॉ. सुशांत मगदूम यांच्यासह सर्व जिल्हा ग्रंथालय संघाचे पदाधिकारी व विभागातील शासन मान्य सार्वजनिक ग्रंथालयाचे पदाधिकारी कर्मचारी सामाजिक कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

डॉ. मधुकर लोखंडे जैन कासार समाजातील एक विद्यार्थी दत्तक घेणार

ज्योतिर्मय साहित्य

सोलापूर – जैन कासार विकास प्रतिष्ठानच्या वतीने चिंतामणी शैक्षणिक फंडातून दरवर्षी गरजू

विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती दिली जाते. पुढील वर्षापासून विद्यार्थी दत्तक हा उपक्रम राबविण्यात येत असून प्रतिकूल परिस्थितीमधून शिक्षण घेणाऱ्या एका विद्यार्थ्यास शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत एका पालकांना एक विद्यार्थी दत्तक योजनेत चार वर्षे शिष्यवृत्ती दत्तक घेतलेल्या पालकांच्या वतीने दिली जाणार आहे. यासाठी प्रतिष्ठान प्रयत्नशील आहे.

या योजनेमधूनच सोलापूर येथील सेवानिवृत्त वैद्यकीय अधिकारी व ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते डॉ. मधुकर लोखंडे यांनी सौ.मिनाक्षी मधुकर लोखंडे चॅरिटेबल ट्रस्टच्या माध्यमातून जैन कासार समाजातील एक विद्यार्थी दत्तक घेणार असून त्यास उच्च शिक्षण होईपर्यंत शिष्यवृत्ती जैन कासार प्रतिष्ठानच्या माध्यमातून दिली जाणार आहे. डॉ.

लोखंडे हे गेली दहा वर्षे चॅरिटेबल ट्रस्टच्या माध्यमातून मदत करीत होते. जैन कासार प्रतिष्ठानच्या उपक्रम चांगला असून या माध्यमातून

त्यांनी आता एक विद्यार्थी दत्तक घेऊन शिष्यवृत्ती देणार आहेत.

जैन कासार प्रतिष्ठानचे* कार्याध्यक्ष बाबुराव तंगा व चिंतामणी शिष्यवृत्तीचे संयोजक म्हावीर दुरुगकर यांच्याकडे संमतीपत्र देऊन धनादेश दिला. यावेळी मिनाक्षी लोखंडे, किर्ती लोखंडे उपस्थित होते.

प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष हुकूमचंद हेसे यांच्या संकल्पनेतून दत्तक विद्यार्थी शिष्यवृत्ती योजना राबविली जात असून यासाठी समाजातील दानशूर बांधवांनी सहकार्य करावे, असे आवाहन प्रतिष्ठानच्या वतीने कार्याध्यक्ष बाबुराव तंगा, संजय कंदले, उपाध्यक्ष माणिकताई व्यवहारे, कांतीलाल नळे, विनायक टोणगा, प्रा. धन्यकुमार बिराजदार आदींनी केले आहे.

विख्यात इतिहास संशोधक लेखिका मानोशी सिन्हा लिखित सॅफ्रॉन स्वोर्ड्स ह्या ग्रंथाचे अनुवादित मराठी ग्रंथाचे प्रकाशन

ज्योतिर्मय साहित्य

पुणे – विख्यात इतिहास संशोधक लेखिका मानोशी सिन्हा लिखित सॅफ्रॉन स्वोर्ड्स या ग्रंथाच्या मिलिंद रथकंठीवार यांनी केलेल्या मराठी अनुवादित ग्रंथाचे प्रकाशन निवृत्त दिवाणी न्यायधीश डॉ श्रीराम कर्ंदीकर यांचे हस्ते आसाम येथील काझीरंगा स्थित डी कोर्टयार्डच्या प्रांगणात मोठ्या थाटात प्रकाशन झाले. ह्यावेळी स्टेट बँकेचे निवृत्त उप महाव्यवस्थापक अजय जोशी हे अध्यक्षस्थानी होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रशांत रथकंठीवार ह्यांनी केले. सुमेधा जोशी ह्यांनी आभार मानले.

ह्या प्रसंगी भाषांतरकार मिलिंद रथकंठीवार यांनी त्यांच्या भूमिकेबद्दल सांगितले की, ‘भारतीय इतिहासाच्या ग्रंथातील अनेक पृष्ठ गहाळ झालेली

आहेत.त्यातील काही व्यक्तिमत्त्वे ही अशी रंगवली आहेत तर काहींची नावे जाणून बुजून दुर्लक्षित ठेवलेली आहेत. खरा इतिहास नवीन पिढीसमोर येणे गरजेचे आहे त्या दृष्टीने तशी इतिहासात ठरवलेली पाने शालेय अभ्यासक्रमात ती शिकवली जाणे गरजेचे आहे.या दृष्टीने मानोशी सिन्हा यांची इतिहासाविषयी ग्रंथसंपदा ही सर्व भाषांमध्ये विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून द्यावी यासाठी मी मराठीत अनुवाद करून उपलब्ध करून दिले आहे ही माझ्या दृष्टीने अत्यंत गौरवास्पद बाब आहे. अध्यक्षीय समारोप करतांना अजय जोशी यांनी मिलिंद रथकंठीवार ह्यांचे व्यक्तिमत्व अष्टपैलू असून लेखक, चित्रकार, भाषांतरकार, गायक आहेत. व्यक्ती एक अभिनयक्ती अनेक या उक्तीचे सार्थ करणारे मिलिंद रथकंठीवार यांचे व्यक्तिमत्व आहे असे प्रतिपादन केले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जनता वृत्तपत्राच्या तीन खंडांचे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या हस्ते प्रकाशन

ज्योतिर्मय साहित्य

मुंबई – भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जनता वृत्तपत्राच्या ७, ८ आणि ९ या तीन खंडांसह इंग्रजी खंड चारचे मराठी भाषांतर आणि इंग्रजी खंड दोनच्या नव्या आवृत्तीचे प्रकाशन मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या हस्ते आज मंत्रालयात झाले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर चरित्र साधने प्रकाशन समितीतर्फे जनता खंड ७, ८, ९ ची निर्मिती करण्यात आली आहे. कॅबिनेट हॉलमध्ये झालेल्या प्रकाशन कार्यक्रमाला उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री अजित पवार, उच्च व तंत्र शिक्षण मंत्री चंद्रकांत पाटील, मुख्य सचिव सुजाता सौनिक, समितीचे सदस्य सचिव डॉ. प्रदीप आगलावे, सदस्य करून देण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे. आतापर्यंत डॉ आंबेडकर चरित्र साधने प्रकाशन समितीने जनताचे ६ खंड प्रकाशित केले आहेत.

‘जनता’ हे वृत्तपत्र डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली १९३० ते १९५६ पर्यंत प्रकाशित झाले होते. ‘जनता’ हे वृत्तपत्र आंबेडकर चळवळीचा दस्तावेज आहे. महाराष्ट्र शासनाने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांचे महत्त्व लक्षात घेऊन त्यांचे अप्रकाशित आणि प्रकाशित साहित्य पुन्हा प्रकाशित करून सर्वसामान्य जनतेला उपलब्ध करून देण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे. आतापर्यंत डॉ आंबेडकर चरित्र साधने प्रकाशन समितीने जनताचे ६ खंड प्रकाशित केले आहेत.

खंडांमध्ये काय असणार – ‘जनता’ खंड ७ या खंडात १२ फेब्रुवारी १९३८ ते २८ जानेवारी १९३९ पर्यंतच्या एकूण ४८ अंकाचा समावेश आहे.

‘जनता’ खंड ८ या खंडात ४ फेब्रुवारी १९३९ ते २७ जानेवारी १९४० पर्यंतच्या एकूण ४८ अंकाचा समावेश आहे.

‘जनता’ खंड ९ या खंडात ३ फेब्रुवारी १९४० ते १ फेब्रुवारी १९४१पर्यंतच्या एकूण ४८ अंकाचा समावेश आहे.

लक्षवेधी छायाचित्र....

अमृतसर येथील सुवर्ण मंदिर....

(छाया : डॉ. दिलीप देशपांडे, जामनेर)

सहित्याचे विचारपीठ

— विद्यावाचस्पती विद्यानंद
Mobile: +917709612655
Email: vidyavachaspati.vidyanand@gmail.com

आनंदी पहाट...

ध्वनी प्रदूषण टाळावे

ज्योतिर्मय साहित्य

वाढत चाललेली लोकसंख्या, त्यांच्या गरजांची पूर्तता, पायाभूत सुविधांवर त्यामुष्णाने आलेला ताण, बदलती जीवनशैली ह्या सर्वांचाच परिणाम नागरीकरण आणि शहरीकरणावर कमी अधिक प्रमाणात सर्वच बाबतीत होत असल्याचे अनेक ठिकाणी दिसून येते. ही खरे तर खूप मोठी नागरी समस्या आहे, ह्या समस्येचा अत्यंत गांभीर्याने, प्राधान्याने अभ्यासपूर्वक विचार केला पाहिजे. अलीकडच्या काळात सर्वत्र वाहत्या वाहतुकीचा अभाव असल्याचे दिसून येत आहे. स्वायत्त वाहतूक व्यवस्था हे वाहतुकीच्या समस्येचे मूळ कारण असल्याचे न समजणे हीच उणिव म्हणावी लागेल. नागरी वाहतूक व्यवस्थेचा वापर ज्या ठिकाणी योग्य तऱ्हेने होत असतो, त्या ठिकाणी खाजगी स्वयंचलित वाहने रस्त्यावर कमी येतात, परिणामी हवेचे, ध्वनीचे प्रदूषण नियंत्रित ठेवता येते.

रस्त्यावरील वाहनांची संख्या वाढली कि, कर्णकर्कश हॉर्न आणि तेही गरजेशिवाय वाजवले जातात, वाहन जलद गतीने चालवण्यामुळे होणारे ध्वनी प्रदूषण, अनेकदा आकारण विशेषतः ट्र व्हीलर्स इकडून-तिकडून मोठमोठ्याने हॉर्न वाजवत फिरवल्या जातात. ह्याचा इतरांना त्रास होऊ शकतो ही जाणीव का बरे होत नाही? वाहतूक जेव्हा वाहती असते तेव्हा अनेकदा अशा समस्या उद्भवतच नाहीत. ह्यासाठी काय टाळायचे आणि काय पाळायचे हे समजून घेणे आवश्यक आहे. अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य असूनही ह्याबाबतीत कोणीही अवाक शब्द काढू शकत नाही; अगदीच एखाद्याने काढलाच तर ह्या नेतेमंडळीसाठी तो त्यांच्या प्रतिष्ठेचा विषय बनून जातो. आनंदोत्सव साजरा करणे निश्चितच गैर नाही परंतु काळवेळ विचारांत घेणे, जनजीवन विस्कळीत न होऊ देणे तितकेच महत्वाचे असते. फटाकेबाजी करताना रस्ते आडवले जातात त्याचा पादचारी आणि वाहन चालकांना खूपच त्रास होत असतो, हे देखील विचारांत घेतले जात नाही.

श्री ब्रह्मचैतन्य गोंदवलेकर महाराज

ज्योतिर्मय साहित्य

संतांमध्ये प्रचंड सामर्थ्य असते; ते बोलतील ते खरे होते. वाचासिद्धी म्हणतात ती हीच. या सिद्धीचा उपयोग आपणसुद्धा करून घेऊ शकतो; परंतु भगवत्सेवा करावी आणि त्याबद्दल पगार घ्यावा, तसे हे होते. कामधेनूवर ओझे टाकावे हे बरे वाटना म्हणून, वाटेने घोडा येत होता तो घेतला आणि कामधेनू देऊन टाकली, तशासारखे होते. जे सुख चिरकाल टिकणारे नाही ते घेऊन काय

सत्संगतीच्या योगे मन पैक्यावर गुंतून राहात नाही.

करायचे ? हाडांची काडे करून स्वर्गसुख हाती आले, पण कालांतराने ते नाश पावणार; मग ते घेऊन काय करायचे ?

पैक्यासारख्या निर्जीव वस्तूत आपले मन किती गुंतून राहते ! पैसा हा भुतासारखा आहे; त्याच्याकडून काम करवून घेतले तर तो फार उपयोगी आहे. पण ते न केले तर तो उरावर बसतो! आपण प्रापंचिक माणसे; आपण पैसा साठविला तर गैर नाही, पण त्याचा आधार न वाटावा. पैशाचा आधार आहे असे वाटणे म्हणजे भगवंताचा आधार नाही असे वाटणे होय. आपल्याजवळचा पैसा आपण होऊन कुणाला द्यावा असे मी म्हणत नाही. पण चोराने तो चोरून नेला तर रडत बसू नये, किंवा कुणी मागायला आला तर त्याला ‘नाही’ म्हणू नये. त्याला काहीतरी द्यावेच. पैसा प्रपंचाला पुरेसा असावा. म्हणजे किती ? तर पेशान असेल त्यांना रोजच्या निर्वाहापुरता असला म्हणजे पुरेसा झाला; आणि पेशान नसेल त्यांना साधारण मध्यम स्थितीत दहा-पंधरा वर्षे पुरेल इतका असला म्हणजे पुरेसा झाला. याला अमुक एक असा हिशेब सांगता येणार नाही. आपल्या प्रपंचाला जेवढा जरूर आहे तेवढा पैसा आपल्याला मिळाला, की बसस झाले. श्रीमंतीला पुष्कळ पैसा लागतो असे थोडेच आहे ? आपल्याला अडचण नाही पडली की आपली श्रीमंतीच

आरोग्य संजीवनी

आरोग्यकारी आवळा

ज्योतिर्मय साहित्य

आवळा औषधी गुणधर्मांनी परिपूर्ण आहे. आवळ्यामध्ये असलेले गुणधर्म आरोग्यासाठी खूप फायदेशीर आहेत. आवळा अनेक औषधांमध्ये वापरला जातो. आवळ्यात व्हिटॅमिन सी मोठ्या प्रमाणात आहेत.

त्यात व्हिटॅमिन सी व्यतिरिक्त व्हिटॅमिन ए, व्हिटॅमिन बी कॉम्प्लेक्स, कार्बोहायड्रेट्स आणि फायबर असतात. यामध्ये पोटॅशियम, कॅल्शियम, मॅग्नेशियम आणि आयर्नसारखे मिनरल्स असतात, जे अनेक रोगांवर फायदेशीर असतात. जर तुम्ही रोजच्या आहारात आवळ्याचा समावेश केला तर आरोग्याशी संबंधित अनेक समस्यांपासून सुटका मिळू शकते. पचन, रोगप्रतिकारशक्ती आणि इन्फेक्शनसारख्या समस्यांमध्ये आवळा फायदेशीर ठरतो.

आवळा खाण्याचे फायदे

पचन समस्या

आवळ्याचा आहारात समावेश केल्यास पचनाच्या समस्या दूर होतात. पचन, बद्धकोष्ठता, अपचन आणि गॅसची समस्या आवळ्याच्या सेवनेाने दूर होते. जर तुम्हाला अन्न पचनास त्रास होत असेल, आतड्याची हालचाल नीट होत नसेल तर आवळ्यानं बनवलेल्या गोष्टींचा तुमच्या

आहारात समावेश करा.

प्रतिकारशक्ती वाढवणे

आवळ्यामध्ये असलेले व्हिटॅमिन सी रोगप्रतिकारशक्ती वाढवण्यासाठी प्रभावी आहे. आवळ्यापासून बनवलेल्या वस्तूंचे सेवन केल्याने रोगप्रतिकारक शक्ती वाढते. त्यामुळे रोगांशी लढण्याची शक्ती मिळते. आजारांच्या हंगामात आवळ्याचा आहारात समावेश केल्यास सर्दी सारखे संसर्ग होत नाहीत.

हाडे मजबूत होतात

आवळा हाडांसाठी फायदेशीर असल्याचे म्हटले जाते. आवळ्यामध्ये कॅल्शियम भरपूर असते ज्याचा उपयोग हाडे मजबूत करण्यासाठी होतो. आवळा खाल्ल्यानं ऑस्टिओपोरोसिस, संधिवात आणि सांधेदुखी यांसारख्या हाडांशी संबंधित समस्यांमध्ये त्रास कमी होतो.

हृदयासाठी फायदेशीर

आवळा हृदयाच्या रुग्णांसाठी अत्यंत फायदेशीर आहे. आवळ्यामध्ये असलेले व्हिटॅमिन्स आणि ॲंटीॲक्सिडंट्ससारखे पोषक तत्व हृदयाच्या आरोग्यासाठी फायदेशीर असतात. आवळ्यातील क्रोमियम बीटा हृदयाच्या मज्जातंतूंना ब्लॉकजपासून वाचवते, ज्यामुळे हृदय चांगले कार्य करते आणि निरोगी राहते.

डोळ्यासाठी फायदेशीर

आवळा डोळ्यांसाठी खूप फायदेशीर आहे. आवळ्यामध्ये असलेले व्हिटॅमिन सी आपली नजर चांगली करण्यास मदत करते. आवळ्यापासून बनवलेला मुरंबा, चटणी यासारख्या गोष्टी खाल्ल्यानं चवीसोबतच दृष्टीही वाढते.

मधुमेह

आवळ्यामध्ये असलेले पोषक तत्व मधुमेहावर नियंत्रण ठेवण्याचे काम करते. संसर्ग होण्यापासून होतो बचाव

आवळ्यामध्ये असलेले पोषक घटक संसर्ग दूर करण्यासाठी देखील प्रभावी आहेत. आवळा बॅक्टेरियाशी लढण्याचे काम करतो. हे शरीराचे डिटॉक्सिफिकेशन करते आणि शरीरातील विषारी पदार्थ काढून टाकते. याच्या सेवनेाने सर्दी आणि पोटाच्या संसर्गापासून मुक्ती मिळते.

अनोखे अंदमान भाग ५

हॅव्लॉक आणि नील आयलंड

ज्योतिर्मय साहित्य

इथला राधानगर बीच म्हणजे एक निळ्या कॅनव्हासवरचा स्वप्नवत भाग. एखाद्या चित्रातील बदलत्या रंगछटांप्रमाणे विविध रंगछटा निसर्ग आपल्यासमोर सादर करतो. गर्द गहिरें निळे पाणी, रुपेरी वाळू, हिरवी वनराई, तिची गर्द सावली या सगळ्याच गोष्टी आपलं मन मोहून टाकतात. राधानगर बीच म्हणजे केवळ निसर्गसौंदर्य नाही. ती आपल्या अंतरात्म्यात खोल साठवून ठेवावी अशी गोष्ट आहे.

एक आगळीवेगळी अनुभूती आहे. हा बीच पाहण्यासाठी देशोदेशीचे पर्यटक गर्दी करतात. हा समुद्रकिनारा भारतातील सर्वात स्वच्छ आणि सुंदर समुद्रकिनारा मानला जातो. इथे सूर्यस्नानाचा आनंद पर्यटक घेतात. शिवाय विविध प्रकारच्या जलक्रीडा करण्यासाठी देखील पर्यटक येतात. इथला सूर्यास्त तर चुकवू नयेच असा. मावळतीची सोनेरी किरणे पाण्याला सोनेरी मुलामा देतात. दिवसभर प्रकाश देऊन सूर्यनारायण अस्ताला जात असतात. त्या मावळत्या दिनकराचे अप्रतिम दर्शन इथे होते. इथली वाळू देखील जादुई आहे. संध्याकाळी सूर्य जसजसा ढळतो,

उगवतीचे रंग

विश्वास देशपांडे
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९३९२

तसतशी त्या वाळूवरची रंगछटा बदलत जाते केव्हातरी ती पिवळसर-नारंगी होते, तर कधी काळसर जांभळी. समुद्रकिनाऱ्यावर शांत बसून हे सगळं हृदयात साठवून घ्यावं. कोण जाणे पुन्हा कधी बघायला मिळते !

याच बेटावरचा काला पत्थर बीच जो थोडा शांत, थोडा जास्त अंतर्मुख करणारा आहे. शांततेच्या शोधात असणाऱ्या पर्यटकांसाठी आदर्श असा. याचा किनाऱ्यावर असलेल्या मोठमोठ्या काळ्या खडकांमुळे याला काला पत्थर असे नाव पडले असावे. इथले काळे दगड, फेसाळत्या लाटा आणि नीरव शांतता पाहून असे वाटते की एखादा साधू तिथं ध्यानस्थ बसला आहे असं गूढ आणि पवित्र वातावरण आहे इथे !

(क्रमशः)

॥ संत - महात्म्य ॥

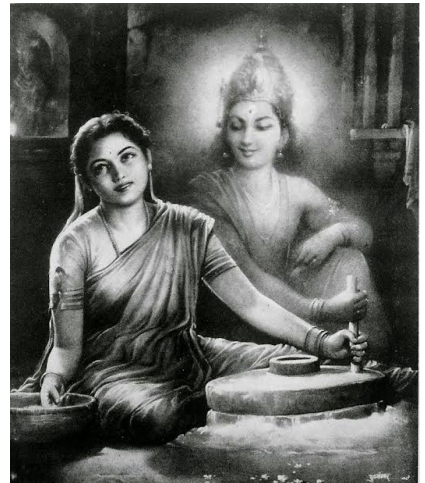
संकलन : मधुकर बोरीकर

9403061886 (स्त्रोत:- इंटरनेट)

संत जनाबाई

ज्योतिर्मय साहित्य

ह्या कठीण तप साधना आहेत व उच्च भावात प्रदीर्घकाळ केल्यानंतरच त्याचा परिणाम दिसून येतो. या पाचही तत्वांचा वर विजय

ह्या कठीण तप साधना आहेत व उच्च भावात प्रदीर्घकाळ केल्यानंतरच त्याचा परिणाम दिसून येतो. या पाचही तत्वांचा वर विजय

मिळविण्यासाठी अगदी वैज्ञानिक भाषेत सांगायचे तर अग्रीरूप असलेला प्राण हा त्या त्या तत्त्वात सतत फिरविता ठेवून त्या तत्त्वाची आटणी करावी लागते. जनाबाई या तत्व जयालाच दळण म्हणत असाव्यात. हे अत्यंत जटिल काम आहे. हे काम करण्यासाठी इंद्रियात प्रखर वैराग्य असायला हवे. म्हणून जनाबाई म्हणतात की, अशा प्रखर वैराग्याचा अभिमानाने मी पंचतत्व आटणींचे जाते फिरविले आहे.

साधन मार्गात आपली भावावस्था ही सदैव उच्च असायला हवी असते. भावस्थिती थोडीशीही ढळली तरी आपली वैराग्याची स्थिती ढासळते, आणि साधनेतून माणूस बाहेर पडतो. जनाबाई म्हणूनच म्हणतात की माझा भाव हा जात्यावरील बळकट खुंट्यासारखा मजबूत आहे.

तप याचा अर्थ तापणे. असा उर्ध्व स्वास जेव्हा होतो तेव्हाच तो अपाना च्या संगतीने सुशुम्नेन्द्राे अग्रीमय होतो. सर्व शरीरात असलेला व्यान कंठात असलेला उदान आणि बेंबीत जवळ अडकलेला समान अशा पाचही प्राणांचे एकत्रीकरण होऊन प्रचंड अग्नी पेटतो यास “ब्रम्हाग्नी” असेही म्हणतात. म्हणून ज्ञानेश्वर माऊली म्हणतात की “ब्रह्माग्नीचीए ज्वाळी करूनी अपनाची होळी व्याधीचीये शिसाळी पूज्लीली यंत्रे” अर्थात इंद्रियजित होण्याची ही प्रक्रिया अशी या रीतीने सिद्ध होते. आणि तम ब्रम्हाग्नी सुशुम्नेतुन वर सरकारला लागतो. हा अग्नी संबध शरीरात हळूहळू व्यपल्या जातो. आणि अंतर्गत चटके बसायला लागतात. नामदेव महाराज एका अभंगात “अग्नीरूप माझा सखा नारायण” असे म्हणतात. परमेश्वर हा अग्नी रूप आहे. या योगग्रीत आपले संचित व प्रारब्ध कर्म जळून जात असतात. आपले पूर्व जन्मातील संचित व या जन्मा भोगावयास आलेले प्रारब्ध कर्म हे प्रचंड असतात. पापाचे हे डोंगर जळत्या साठी प्रखर योगाग्नी किंवा ब्रम्हाग्नी असावा लागतो. हा योगग्री सतत व कित्येक वर्ष शरीरात धगधगता ठेवावा लागतो. म्हणून जनाबाई असं म्हणतात की संचित कर्मांचे या जात्यात थोडे थोडे दळनाचा घास टाकुन ते दळून नष्ट केल्या जात आहेत.

नामाचा जप करण्यासाठी चार वाणी सांगितलेल्या आहेत वैखरी : मुखाने उच्च रवाने नाम घेणे. याला वैखरी वाणी असे म्हणतात.

मध्यमा: मध्यमा मध्ये किंचित पुटपुटणे पण नाम उच्चारण मनातल्या मनात अधिक. असा जप करणे हे वैखरी वाणीतील जपा पेक्षा लाखो पटीने अधिक फलदायी असते.

यानंतर अजून सूक्ष्म स्थितीत नामजप केला की अंतर्मनात घेतलेल्या नामा सोबत प्रभुचे एक निश्चित रूप सतत मनाच्या पटलावर फिरत राहणे. यालाच पश्यंती असे म्हणतात. मध्यमेचा लाखो जप हा पशच्चंतीच्या केवळ एक माळ इतकाच येतो..

इतका प्रभाव या जपाचा आहे.

(क्रमशः)

दासबोध स्तवन

उज्वला धर्माधिकारी,
पुणे, मो. ७५८८८२ ३५६४६

स्वगुण परीक्षा (क)

ज्योतिर्मय साहित्य

सारासार विचार सद्बिचार व कशाच्याही आहारी न जाता. योग्य वेळी कसे वागावे याचा पाठच हा समास वाचत असताना वेळोवेळी जाणवते.

इथला राधानगर बीच म्हणजे एक निळ्या कॅनव्हासवरचा स्वप्नवत भाग. एखाद्या चित्रातील बदलत्या रंगछटांप्रमाणे विविध रंगछटा निसर्ग आपल्यासमोर सादर करतो. गर्द गहिरें निळे पाणी, रुपेरी वाळू, हिरवी वनराई, तिची गर्द सावली या सगळ्याच गोष्टी आपलं मन मोहून टाकतात. राधानगर बीच म्हणजे केवळ निसर्गसौंदर्य नाही. ती आपल्या अंतरात्म्यात खोल साठवून ठेवावी अशी गोष्ट आहे. एक आगळीवेगळी अनुभूती आहे. हा बीच पाहण्यासाठी देशोदेशीचे पर्यटक गर्दी करतात. हा समुद्रकिनारा भारतातील सर्वात स्वच्छ आणि सुंदर समुद्रकिनारा मानला जातो. इथे सूर्यस्नानाचा आनंद पर्यटक घेतात. शिवाय विविध प्रकारच्या जलक्रीडा करण्यासाठी देखील पर्यटक येतात. इथला सूर्यास्त तर चुकवू नयेच असा. मावळतीची सोनेरी किरणे पाण्याला सोनेरी मुलामा देतात. दिवसभर प्रकाश देऊन सूर्यनारायण अस्ताला जात असतात. त्या मावळत्या दिनकराचे अप्रतिम दर्शन इथे होते. इथली वाळू देखील जादुई आहे. संध्याकाळी सूर्य जसजसा ढळतो, तसतशी त्या वाळूवरची रंगछटा बदलत जाते केव्हातरी ती पिवळसर-नारंगी होते, तर कधी काळसर जांभळी. समुद्रकिनाऱ्यावर शांत बसून हे सगळं हृदयात साठवून घ्यावं. कोण जाणे पुन्हा कधी बघायला मिळते !

याच बेटावरचा काला पत्थर बीच जो थोडा शांत, थोडा जास्त अंतर्मुख करणारा आहे. शांततेच्या शोधात असणाऱ्या पर्यटकांसाठी आदर्श असा. याचा किनाऱ्यावर असलेल्या मोठमोठ्या काळ्या खडकांमुळे याला काला पत्थर असे नाव पडले असावे. इथले काळे दगड, फेसाळत्या लाटा आणि नीरव शांतता पाहून असे वाटते की एखादा साधू तिथं ध्यानस्थ बसला आहे असं गूढ आणि पवित्र वातावरण आहे इथे ! (क्रमशः)

नीतिशतक निरूपण

अनुवाद आणि निरूपण
ह.भ.प.चंद्रहास शास्त्री सोनपेठकर

ज्योतिर्मय साहित्य

एते सत्पुरुषाः परार्थघटकाः स्वार्थ परित्यज्य ये सामान्यस्तु परार्थमुद्यमभूतः स्वार्थाऽविरोधेन ये तेऽग्नी मानुषाराक्षसाः परहितं स्वार्थाय निघ्नन्ति ये ये तु घ्नन्ति निरर्थकं परहितं ते के न जानीमेह॥

अर्थ – असे सत्पुरुष दुर्मिळ असतात, जे आपला स्वार्थ त्यागून परहित साधतात. इतर सामान्य लोक केवळ त्यांच्या स्वार्थाच्या अविरोधी स्थितीत परहित साधतात, अवरोधी स्थितीत नाही. या विपरीत राक्षस जन आपल्या स्वार्थासाठी परहिताचा नाश करतात. तसेच काही लोक असे असतात की, जे आपला स्वार्थ नसताना देखील परहिताचा नाश करतात. ते कोण आहेत, आम्हांस माहित नाही.

परहित हा संतांचा स्थायीभाव असतो. ते आपला स्वार्थ साधण्यापेक्षा लोकांचे हित कसे होईल, याचा विचार करतात. सामान्य लोक आपल्या स्वार्थास प्रथम प्राधान्य देतात आणि नंतर परहिताचा विचार करतात. राक्षसी प्रवृत्तीचे लोक मात्र आपला स्वार्थ साधण्याठी परहिताचा नाश करतात. पण त्याहून अधम लोक ते आहेत, जे ना स्वतःचा स्वार्थ साधतात, ना अन्य कोणाचा स्वार्थ साधतात ; तथापि परहिताचा नाश मात्र करतात. असा आशय या श्लोकात कवीश्रेष्ठ भर्तृहरिंनी अभिव्यक्त केला आहे.

॥ श्री राम कथा ॥

वक्ते : आदरणीय श्री चैतन्य महाराज देगलूरकर

ज्योतिर्मय साहित्य

त्यात असे दिसले की, अज राज्याचा राम नावाचा नातू तुला माहील.रावण अज राज्याशी युद्ध करण्यास तयार झाला.ब्रम्ह देव म्हणे तू का लढतोस ? तो म्हणे याचा नातू मला मारणार आहे म्हणून.मग ब्रम्ह देव म्हणाले की अज राजा शुर आहे. तो युद्धात तुला सहज हरवेल. त्यापेक्षा तू त्याच्या मृत्यूची प्रतीक्षा कर. त्याचा मृत्यू ,समोर एक मोठा दरवाजा होता, तो नष्ट झाला की होणार होता.रावणाने त्या दाराला तोडण्या साठी ज़ोरत लाथ मारली.तेंव्हा आतून एक कर्कश किंकाळी ऐकू आली.तो भस्मासुराची होती, त्यास रावणाने बाहेरूनच विचारले की का किंकाळत आहेस, तुम्ही कोण आहात ? तो म्हणाला मी भस्मासुर या दाराच्या आतही आर्या आहेत त्या माझ्या डोळ्यावर टेकवून मला आत बांधले आहे.कोण्या मूर्खाने आता दार ढकलले व माझे डोळे फुटले. रावणाने विचारले की तुला कोणी व का बांधले ? तो म्हणाला मी महादेवाच्या पत्नीवर डोळा ठेवल्याने ही शिक्षा मला झाली.मला असे कळाले आहे की कोणी एक रावण नावाचा मूर्ख येईल. तो ही देवाची पत्नी पळवेल, तेंव्हा राम त्याचा वध करून इथे आणतील आणि त्याला इथे ठेवले जाईल व माझी सुटका होईल.रावणाने हे भविष्य जाणून अज राज्याशी भांडण करणे टाळले. माणसाची बुद्धी ही त्याच्या कल्याणा साठी व अकल्याण व्हावे म्हणून देखील उपयोगी पडते.बुद्धी शुद्ध असावी.त्यावरील मळ काढावा लागतो.जी सदा सम,सदा निर्विकार,सदा शुद्ध बुद्धी ठेवावी लागते.बुद्धी चांगली असेल तर ते घर रामाचे व जर बुद्धी बिघडली तर ते घर रावणाचे झाल्या शिवाय रहात नाही.बुद्धी द्वारे आत्मज्ञान होते.परमात्मा सर्वत्र असला तरी तो केवळ बुद्धी द्वारेच कळतो. (क्रमशः)

कथा ऐकता ऐकता धावते संकलन
मधुकर बोरीकर, 9403061886

रवींद्रनाथ टागोर : वारसा आणि कार्य

ज्योतिर्मय **साहित्य**

संदीपचे व्यक्तिमत्व मात्र पूर्णपणे राजकीय पुढार्थासारखे आहे. सत्य, अहिंसा, मानवता, नीतिमत्ता यासारखी अनेक मानवी मूल्ये गुंडाळून ठेवून तो जहाल राष्ट्रवादाचा अवलंब करतो आणि लोकांना भडकावणारी भाषणे करतो. त्यातून तो आपला राजकीय फायदा करून घेत असतो. त्यासाठी तो अनेक भल्याबुऱ्या मार्गांचा अवलंब करतो त्याचे हे वागणे निखिलला अजिबात पसंत नसते.

पण निखिलचे दुर्दैव हे की त्याची बायकोच संदीपच्या जाळ्यात अडकते. संदीपच्या भाषणांना भुलून जाऊन ती त्याच्याकडे ओढली जाते. प्रसंगी आपल्या पतीला भ्याड, नामर्द, दुर्बल आणि राष्ट्रद्रोही म्हणण्यापर्यंत तिची मजल जाते. आपल्याच घरातील पैसे चोरून नेऊन ती संदीपला देत असते. त्यामुळे निखिल आणि विमला यांचा संसार मोडण्याची वेळ येते. परंतु अशावेळी निखिल आपल्या मनावर ताबा ठेवतो. तो स्वतः चा संयम सुटू देत नाही. पुढे कालांतराने विमलाला संदीपचे सत्य स्वरूप कळते आणि आपल्या वागण्याचा तिला पश्चाताप होतो आणि मग ती निखिलला शरण जाते. पण त्यांचा संसार मात्र पुन्हा रुळावर येऊ शकत नाही. धार्मिक दंगलीत स्त्रियांना सोडवण्यासाठी धावून गेलेल्या निखिलवर प्राणघातक हल्ला होतो आणि त्यातच त्याचा दुर्दैवी मृत्यू होतो आणि विमलाच्या नशिबी विधवेचे जिणे येते. अशी ही सामाजिक विषयांना स्पर्श करणारी अप्रतिम कादंबरी !

या कादंबरीला स्वदेशी चळवळीची पार्श्वभूमी सुद्धा आहे. गांधीजींच्या स्वदेशी चळवळीत रवींद्रनाथांनी सुद्धा भाग घेतला होता. त्यातून आलेल्या अनुभवाचे प्रतिबिंब या कादंबरीत पाहायला मिळते. रवींद्रनाथांच्या मते केवळ विदेशी मालाची होळी करून भागणार नाही तर स्वदेशी वस्तू निर्माण करण्याचे कारखाने सुरू होणे आवश्यक आहे. स्वदेशी वस्तू मुबलक, उत्तम दर्जाच्या आणि स्वस्त मिळणे आवश्यक आहे म्हणजे लोकांचा विदेशी वस्तूंचा वापर कमी होईल. बळजबरीने एखाद्या विदेशी वस्तू विकणाऱ्या दुकानावर आक्रमण करून त्यातील माल आणि दुकान जाळणे हे त्यांच्या दृष्टीने नैतिकदृष्ट्या अयोग्य आहे.

जात्यावरच्या ओव्या.....

नातेसंबंध : भाऊ- बहीण

माझा दादा खातो पान चुना लावतो देठाला पांडवाच्या माझ्या लाली सर्जाच्या व्हटाला || ५२||

सांगावा धाडते पुण्याच्या भाऊराया कळीच दातवणं आरसा धाड तोंड पाह्या || ५३||

संदर्भ- शांताई इंगळे संकलन- सौ. मनोरमा बोराडे सहशिक्षिका, छत्रपती संभाजीनगर

जय जय महाराष्ट्र माझा... गर्जा महाराष्ट्र माझा....

ज्योतिर्मय **साहित्य**

दरवर्षी एक मे रोजी आपण महाराष्ट्र दिन साजरा करत असतो.महाराष्ट्र दिन हा १ मे १९६० रोजी साजरा होण्यामागे एक मोठा इतिहास आहे. स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर भारतात भाषिक आधारावर राज्यांची पुनर्रचना करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. मराठी भाषिक लोकांनी स्वतःच्या स्वतंत्र राज्यासाठी जोरदार चळवळ उभी केली, जी संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ नावाने ओळखली जाते.

राज्य पुनर्रचना आयोगाने महाराष्ट्राला मुंबई देण्याचे नाकारल्याने मराठी लोकांचा संताप झाला. याच्या विरोधात अनेक सभांमधून निषेध केले जात होते. सरकारचा निषेध करण्यासाठी २१ नोव्हेंबर १९५६ रोजी मुंबईतील फ्लोरा फाउंटन परिसरात कामगारांचा एक मोर्चा काढण्यात आला. या विशाल मोर्चात गगनभेदी घोषणा देण्यात आल्या. पोलिसांनी मोर्चा उधळून लावण्यासाठी लाठीचार्ज केला. मात्र तरीही मोर्चा शांत झाला नाही. अखेर मुख्यमंत्री मोरारजी देसाई यांनी पोलिसांना गोळीबार करण्याचे आदेश दिले. या गोळीबारात १०६ आंदोलक हुतात्म झाले.

महाराष्ट्र राज्याच्या मागणीसाठीच्या आंदोलनापुढे अखेर सरकारला झुकावे लागले आणि अखेर २५ एप्रिल १९६० रोजी भारतीय संसदेत बॉम्बे पुनर्रचना कायदा करण्यात आला आणि महाराष्ट्र आणि गुजरात अशा दोन राज्यांची निर्मिती करण्यात आली. हा कायदा १ मे १९६० रोजी अंमलात आणला.

ह्या संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीसाठी १०६ जणांनी बलिदान दिले त्यांच्या स्मारकाची उभारणी १९६५ साली करण्यात आली. दरवर्षी १ मे रोजी मुंबईतील शिवाजी पार्कवर पेरडचे आयोजन केले जाते. या हुतात्म्यांना मानवंदना दिली जाते. १ मे १९६० रोजी महाराष्ट्र राज्याची स्थापना झाली. या नव्या राज्याची राजधानी मुंबई ठरली आणि यशवंतराव चव्हाण यांनी पहिले मुख्यमंत्री म्हणून सूत्रे हाती घेतली. या चळवळीत आचार्य प्रल्हाद केशव अत्रे, सेनापती बापट, आणि एस. एम. जोशी यांसारख्या नेत्यांनी मोलाची भूमिका बजावली. हा दिवस मराठी भाषा आणि संस्कृतीच्या एकतेचा प्रतीक बनला आणि आजही तो अभिमानाने साजरा केला जातो.

महाराष्ट्राने छत्रपती शिवाजी महाराज, संभाजी महाराज, आणि पेशव्यांसारख्या योद्ध्यांपासून ते सावित्रीबाई फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांसारख्या समाजसुधारकांपर्यंत अनेक महान व्यक्ती दिल्या आहेत. या सर्वानी महाराष्ट्राला जागतिक पातळीवर ओळख दिली आहे. महाराष्ट्र दिन हा तरुण पिढीला या संघर्षाची आठवण करून देतो आणि त्यांना आपल्या मुळांशी जोडतो. हा दिवस मराठी माणसाच्या एकतेचा आणि स्वाभिमानाचा संदेश देतो आणि पुढील पिढ्यांना प्रेरणा देणारा आहे.

महाराष्ट्राला संतांची एक समृद्ध परंपरा लाभली आहे. संत ज्ञानेश्वर, संत तुकाराम, संत एकनाथ, संत नामदेव,संत गोरोबा, संत मुक्ताबाई, संत रामदास,संत सावतामाळी, संत चोखामेळा आणि संत गाडगे महाराज यांसारख्या संतांनी महाराष्ट्राच्या संस्कृतीत आणि समाजात एक महत्त्वपूर्ण स्थान मिळवले आहे. त्यांनी आपल्या भक्ती, ज्ञान, आणि विचारांनी महाराष्ट्राला एक वेगळी ओळख दिली,विचार दिला आहे.

यांच्या सारख्या कित्येक महान संतांचे चरण आपल्या महाराष्ट्राला लाभले आहेत. आणि या महाराष्ट्राच्या मातीतून कित्येक थोर महात्मे जन्माला आलेले आहेत.

महाराष्ट्र दिन हा केवळ एक सुट्टीचा दिवस नाही तर मराठी माणसाच्या अस्मितेचा आणि अभिमानाचा उत्सव आहे. हा दिवस

मराठी भाषा, संस्कृती, आणि परंपरांचा गौरव करतो. महाराष्ट्राची सांस्कृतिक संपन्नता ही त्याच्या विविधतेतून दिसून येते. गणेश चतुर्थी, दहीहंडी, आणि पंढरपूरची वारी यांसारखे सण, लावणी आणि पोवाडे यांसारखी नृत्यकला,पुण पोळी,वांग्याचे भरित आणि कळण्याची भाकरी. वरण-बट्टी, मिसळ पाव, वडापाव यांसारखी खाद्यसंस्कृती ही महाराष्ट्राची ओळख आहे.

हा दिवस मराठी साहित्य आणि कलेचाही सन्मान करतो, कुसुमाग्रज यांसारख्या साहित्यिकांचे योगदान मोलाचे आहे. खांडेकर, पु.ल.देशपांडे, बालकवी, केशवसुत, महानोर, ना.घ.देशपांडे, असे साहित्यिक महाराष्ट्रात

दिलीप देशपांडे. जामनेर. जि.जळगांव. मोबा.८९९९५६६९१७

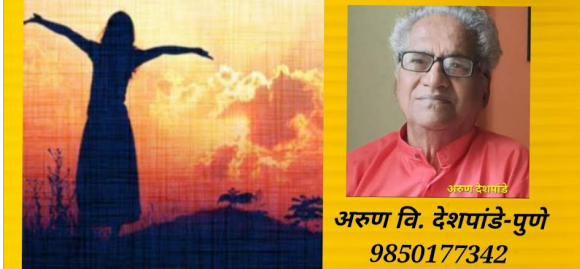
लाभले. भारतरत्न भीमसेन जोशी, लता मंगेशकर, सारखे कलाकार महाराष्ट्रात लाभले. गड-किल्ल्यांनी वेढलेला आणि निसर्गरम्य सृष्टी सौंदर्य लाभलेला समुद्रकिनारा आहे.

अश्या या महाराष्ट्राला स्वतंत्र राज्याचा दर्जा १ मे १९६० रोजी देण्यात आला. महाराष्ट्राच्या स्थापनेसाठी झालेला संघर्ष मराठी माणसाच्या जिद्दीचे आणि स्वाभिमानाचे प्रतीक आहे. मुंबईसह संपूर्ण मराठी भाषिक प्रदेश एकत्र आणण्यासाठी अनेकांनी आपले प्राण पणाला लावले. या चळवळीने मराठी भाषेला आणि संस्कृतीला एक नवीन ओळख दिली, आणि आज महाराष्ट्र हे भारतातील एक प्रगत राज्य म्हणून ओळखले जाते.

त्यामुळे हा दिवस मराठीपणाचा हा दिवस मोठ्या उत्साहात साजरा केला जातो. महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीसाठी बलिदान दिलेल्या १०६ हुतात्म्यांचे स्मरण या दिवशी केले जाते. या दिवशी ठिकठिकाणी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. या दिवशी राज्यात सार्वजनिक सुट्टी असते.

संपूर्ण जगभरात सहा हजारांच्या आसपास भाषा आहेत. त्यात मराठीचा क्रमांक सतरावा आहे आणि जगातली साडेचौदा कोटी लोक मराठी बोलतात, ही आनंदाची गोष्ट आहे. महाराष्ट्र दिनासोबतच १ मे हा दिवस जागतिक कामगार दिन म्हणूनही ओळखला जातो. कामगारांच्या हक्कासाठी आणि न्याय्य वेतनासाठी सुरू झालेल्या चळवळीचा हा स्मरण दिन आहे.१८८६ साली अमेरिकेतील शिकागो शहरात कामगारांनी आठ तासांच्या कामाच्या मागणीसाठी आंदोलन केले होते, ज्याच्या स्मरणार्थ हा दिवस जगभरात साजरा केला जातो.

१८८६ साली कामगारांनी आपल्या हक्कांसाठी एकत्र येत अन्यायाविरोधात आवाज उठवला. त्यावेळी अनेक कामगारांना दिवसाचे १५-१६ तास काम करायला लावले जात होते, मात्र त्याच्या मोबदल्यात ना पुरेसा पगार मिळायचा, ना सुट्टी. या परिस्थितीला कंटाळून कामगारांनी एकत्र आंदोलन केलं आणि आठ तास कामाचा दिवस, योग्य वेतन व सुट्टी यांची मागणी केली.या लढ्याचं प्रतीक म्हणून १९८९ मध्ये मार्क्सवादी आंतरराष्ट्रीय समाजवादी काँग्रेसने एक ठराव मंजूर केला. या ठरावात कामगारांसाठी दिवसातील ८ तासांपेक्षा अधिक काम न करण्याची मागणी करण्यात आली. त्यानंतर कामगारांच्या संघर्षाची आठवण ठेवण्यासाठी आणि त्यांच्या हक्कांना सन्मान देण्यासाठी दरवर्षी १ मे हा दिवस कामगार दिन म्हणून जगभर साजरा केला जाऊ लागला ज्याप्रमाणे आपल्या देशाला १५ ऑगस्ट १९४७ ला स्वातंत्र्य मिळाले त्याप्रमाणे महाराष्ट्राला स्वतंत्र राज्याचा दर्जा हा १ मे १९६० रोजी प्राप्त झाला. आणि तेव्हापासून या दिवसाला महाराष्ट्र दिन म्हणून साजरा करण्यात येत आहे. आणि योगायोग म्हणजे महाराष्ट्र दिनाच्या दिवशीच कामगार दिन सुध्दा असतो आणि तो सुध्दा ह्याच दिवशी साजरा करण्यात येतो. बहु असोत सुंदर संपन्न की महा प्रिय अमुचा एक महाराष्ट्र महाराष्ट्रदेश हा... मंगल देशा! पवित्र देशा! महाराष्ट्र देशा! प्रणाम घ्यावा माझा हा, श्रीमहाराष्ट्र देशा ।।

अरुण वि. देशपांडे-पुणे 9850177342

आनंदाची लेणी

आनंदाचे परिमाण

ज्योतिर्मय **साहित्य**

रसिक हो नमस्कार सुखात आनंदी असणारे आपण नेहमीच पहातो, तसेच आहे त्या परिस्थितीत आनंद मानून “ जगणारे समाधानी माणसे आपल्या भवताली आहेत. काही व्यक्ती इतक्या तटस्थ मनाने वावरत असतात की बघणाऱ्याला वाटायचे “ कमाल आहे बुवा याची, दुःखाने खचून न जाता ,आनंदाने समस्यांना सामोरा जातो. अर्थात वरील उदाहरणे ही अपवादात्मक आहेत.

आपल्याला आनंद होतो, इतरांनाही आनंद होतो“ झालेला आनंद वर्णन करणारे अनेक वाकप्रचार आपल्या सर्वांच्या परिचयाचे आहेत ..उदा : “आनंद गगनात मावेनासा झाला, “ आनंदाने त्याला आकाश ठेंगणे झाले “ , आनंदाची उकळी फुटली“, आनंद पोटात मावेनासा झाला“, “ त्याच्या चेहेऱ्यावर आनंद ओसंडून वहात होता “ , “ तिच्या चेहेऱ्यावर आनंदाचे स्मित उमटले होते “ , “ मनाला झालेला आनंद कधी सांगतो“असे झाले होते “ ,

“असे म्हणतात की सुख वाटल्याने आनंद दुप्पट होतो“, म्हणून एखाद्याला झालेला आनंद पाहून आपले मन तृप्त होते. “परिश्रमाचे सार्थक झाल्याचा आनंद अवर्णनीय आहे “ , मित्र हो..हा आनंद“ असा मनस्पर्शी असतो. आनंदाची भावना प्रत्येकाच्या मनाला सुखद वाटत असते. माझ्या नातवाचा अनु्यअल रिझल्ट लागला, पास होणार याची खात्री असलेल्या या नवीन पिढीला वरच्या वर्गात जाण्याचा, परीक्षेत पास झाल्याचा आनंद झाल्याचे काहीच चिन्ह मला दिसले नाही.. आजच्या पिढीतील विद्यार्थ्यांना “नापास होण्याची अजिबात भीती नसते“, याच्या नेमकी उलट परिस्थिती आजच्या आबा-आजींच्या शाळेच्या दिवसात होती.

हे पाहून मला माझ्या शाळेतील कठीण-कठीण दिवस आठवले.. इमानदारीने पास होणारे जितके असायचे, तितकेच मास्तरांच्या मेहरबानी मुळे “दकल-पास “ सिस्टिम्ने पुढच्या वर्गात जाऊन नेहमीच्या मागच्या बेंचावर बसणारे आनंदी विद्यार्थी-मुले असायची. त्यांना पास झाल्याचा आनंद सगळ्यात जास्त होणे साहजिक होते. बहुसंख्य विद्यार्थ्यांना इंग्रजी आणि “गणित“ हे बागुलबुवा कायम भीती दाखवत असायचे, दरवर्षीचा वार्षिक परीक्षेचा निकाल, प्रगती-पुस्तक आणि गणित- इंग्रजीचे मार्क “ या गोष्टींची मनावर इतकी भीती असायची की ..

काठावर पास होणाऱ्यांना “नापास न झाल्याचा आनंद किती मोठ्ठा असतो “ हे आता सांगून कळायचे नाही. गम्मत म्हणजे आमच्या या आनंदात आमचे गुरूजी, मास्तर सहभागी होत म्हणायचे..“लेका ,बापाच्या फटक्यातून वाचलास, नाहीतर खैर नव्हती “ , म्हणून केलाय तुला पास. सुट्टी मस्त आनंदात जाऊ दे तुझी. मित्र हो - आम्हाला आनंद देणाऱ्या आमच्या मास्तरांना, गुरूजींना विसरणे सशक्यच नाही. हा आनंद अपरिमित श्रेणीतील होता, त्याला कुठल्याच परिमाणात मोजता येणार नाही हेच खरे.

अनुबंध श्री सद्गुरूंचे अनुभवांची कहाणी “दिव्यत्वाचा साक्षात्कार”

ज्योतिर्मय **साहित्य**

वाचक हो नमस्कार

या वेळेला एका वेगळ्या पुस्तकाचा परिचय करून देण्याचा योग आला आहे. श्री सद्गुरू माधव विठ्ठल लेले यांच्या सहवासातील अविस्मरणीय आठवणी “ दिव्यत्वाचा साक्षात्कार “ हे या पुस्तकाचे शीर्षक आहे . हे पुस्तक वाचून झाल्यावर मला जाणवले की :

या लेखनाचा प्रकार अध्यात्मिक आहे. जो गुरू-शिष्याच्या नात्याची ओळख करून देणारा आहे. या लेखनाला पारिवारिक नात्यांचा भावनिक पदर आहे. कारण लेखकाचे आणि त्याच्या गुरुजींचे गाव एक आहे, या गावात या दोघांच्या आयुष्यातील सोबतीच्या दिवसांच्या आठवणी आहेत.

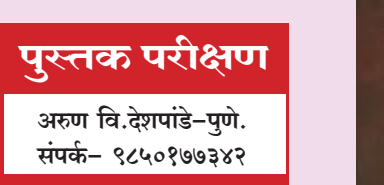
पुढे शहरात आल्यावरही या दोघांनी आपली मैत्री नुसती जपली नाही तर ती अधिक घट्ट करीत “मित्र-नात्यांचे “भारावून टाकणारे दर्शन घडवले आहे. माझ्या मते लेखक- रमेश भिडे यांचे हे लेखन हे त्यांचे अनुभवकथन आहे, या ललित लेखनाचा बाज आणि अनुभवकथन शैली ही ललित लेखनास शोभेशी अशी आहे.

दिव्यत्वाचा साक्षात्कार “ या पुस्तकात कै.माधव विठ्ठल लेले- हे सद्गुरू आहेत, श्रीगुरुजी आहेत आणि अनुभवकथन करणारे लेखक रमेश भिडे ,माधव विठ्ठल –तथा नाना ,यांचे शिष्य

असलेले मित्र आहेत.

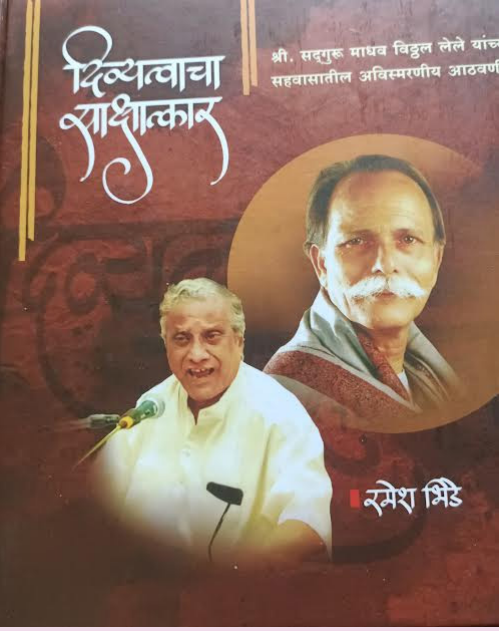
भक्ती-श्रद्धा, गुरुशिष्य परंपरा, अध्यात्मिक आचरण, गुरुसुचनांचे पालन “ ह्या गोष्टी ,आणि श्री गुरूंचा शब्द शिष्यांसाठी “अंतिम शब्द असतो “ . लेखक रमेश भिडे यांनी शिष्य म्हणून आपल्या गुरूंच्या शब्दांना अंतिम मानीत नेहमीच कृतिरुप दिले “ याची उदाहरणे या पुस्तकात वाचताना. आपल्या गुरुशिष्य परंपरेचे दर्शन घडते.

शिष्य असलेले लेखक रमेश भिडे आपली श्रीगुरूंविषयी लिहितांना आदरभाव प्राधान्याने दाखवतात, गुरू असलेला हा मित्र दरवेळी कसा

“आपल्या मदतीला धावून येई “ याचे अनेक अनुभव त्यांनी सांगितले आहेत.

मुखपृष्ठावर श्री सद्गुरू माधव विठ्ठल लेले – नाना, आणि शिष्य- लेखक रमेश भिडे या दोघांची छायाचित्रे आहेत.आतल्या पानावर – श्री गुरू –माधव लेले- नाना“ यांची विविध भावमुद्रेतली कृष्णधवल छायाचित्रे आहेत. हे गुरुदर्शन भारावून

टाकणारे आहे. भिडेकाकांचे मित्र- श्री.नारायण जाधव यांनी या लेखनाबद्दल म्हटले आहे की – “ या छोट्याश्या ग्रंथातला प्रत्येक प्रसंग म्हणजे सद्गुरूंची स्मरणमाळ नेमाने ओढली जातेय असंच आतून वाटायला लागतं. अध्यात्माचा औदुंबर प्रत्येकाच्या मनोभूमीत रुजावा ,बहरावा असा वैश्विक विचार मनात येतो आणि रोमारोमातून

उमटलेल्या उर्मीना वाट मोकळी करीत आसमंतात शब्दमटतात ..शुभं भवतु ! आणि एक महत्त्वाचा विशेष :

सर्वपरिचित जेष्ठ निरुपणकार डॉ. धनश्री लेले यांची प्रस्तावना या लेखनास आहे. यातील निवडक मजकुर मलपृष्ठवरही आहे : त्या म्हणतात- या पुस्तकाबद्दल मला एक वेगळंच आपलेपण वाटत ; याचे कारण कै. माधव उर्फ नाना लेले हे आमच्या मुटाटगावचे .या पुस्तकातलं त्यांच्या बालपणीचं वर्णन , गावाचं वर्णन वाचतांना मन हरखून गेलं. भिडेककाही मुटाटचे. भिडेकाकांचा मुलगा प्रसाद याच्या बरोबर मी कै. नाना लेले यांना भेटले होते. त्यांनी प्रसन्न वाणीत काही गोष्टी मला सांगितल्या. त्यावेळी झालेल्या चर्चेत त्यांनी काही विषय असे मांडले ,की ते फक्त अनुभव असलेल्या व्यक्तीलाच समजू शकतील.

या पुस्तकातलं प्रत्येक प्रकरण , त्यातला अनुभव अगदी वाचनीय ! भिडेकका ह स्वतः चांगले नट असल्याने प्रत्येक अनुभव त्यांनी असा सजीव केला आहे , की तो अनुभव, डोळ्यांसमोर उभा राहतो. श्री.रमेश भिडे यांनी त्यांच्या सद्गुरूंवर लिहिलं असलं , तरी सद्गुरूंबद्दल आदर असणाऱ्या प्रत्येकाला हे पुस्तक आपलंसं करेल.

श्री सद्गुरू नाना लेले- यांच्या वाणीतून स्वामी समर्थांचा अनेकदा उल्लेख येतो, नानांनी रचलेलं अक्कलकोट स्वामी समर्थ यांचे प्रासादिक स्तोत्र या ग्रंथात दिले आहे.

मित्र हो- संवेदना प्रकाशन आणि प्रकाशक नितीन हिरवे यांनी

१९५ पानांचे प्रासादिक लेखन असलेले पुस्तक अत्यंत सुंदर स्वरूपात प्रकाशित केले आहे.

०२ फेब्रुवारी २०२५ रोजी- सद्गुरू माधव लेले यांच्या जयंती दिनी हे पुस्तक प्रकाशित करणे हा योग जुळून आलेला आहे. या पुस्तकाचे मूल्य रु.३००/- आहे.

मुखपृष्कार –संतोष घोंगडे, मुखपृष्ठ सुलेखन – पिनाकीन रिसबुड यांच्या कामगिरीचा आवर्जून उल्लेख करावा लागेल.

लेखक व रंगकर्मी श्री रमेश भिडे यांना शुभेच्छा !

दिव्यत्वाचा साक्षातकार (अनुभवकथन) ले- रमेश भिडे डॉबिबवती.

पू- १९५, मूल्य- ३००/-

संपर्क- ८४०७९५९८६९

प्रकाशक: नीता नितीन हिरवे

संवेदना प्रकाशन

चिंचवडगाव-पुणे

संपर्क- ९७६५५५९३२२

कामगारांचा हक्काचा दिवस १ मे

ज्योतिर्मय साहित्य

१ मे हा दिवस जागतिक कामगार दिन म्हणून संपूर्ण जगात साजरा केला जातो. जगभरातील कामगारांचा गौरव करण्यासाठी हा दिवस साजरा केला जातो. केवळ भारतातच नाही तर जगभरातील ८० हून अधिक देशांत या दिवशी सार्वजनिक सुट्टी जाहीर करण्यात येते. १९ व्या शतकात झालेल्या औद्योगिक क्रांतीनंतर जगभरातील कामगारांना रोजगार मिळू लागला. रोजगार मिळाला पण कामगारांची पिळवणूक मात्र वाढली. कोणत्याही सुविधा न देता तुटपुंजी मजुरी देत कामगारांना १२ ते १४ तास राबवून घेण्यात येऊ लागले. त्यामुळे कामगार असंतोष निर्माण झाला. या असंतोषातूनच कामगार एकत्र आले व कामगार संघटनांची निर्मिती झाली. या संघटनांनी कामगारांची पिळवणूक थांबवण्यासाठी काही ठराव केले. त्या ठरावात केलेल्या प्रमुख मागण्या १) कायद्याने आठ तासांचा दिवस २) लहान मुलांना कामावर लावण्यास बंदी ३) महिला कामगारांच्या कामावर मर्यादा ४) रात्रीचे व धोक्याचे काम यासाठी खास नियम ५) कायद्याने सामाहिक सुट्टी ६) कामाचा मोबदला वस्तरूपास न देता नगद घ्यावा ७) कामाचा कामासाठी समान वेतन या मागण्या २१ एप्रिल १८५६ रोजी ऑस्ट्रेलियातील कामगारांकडून करण्यात आल्या. ऑस्ट्रेलियातील कामगारांच्या मार्गाने जात अमेरिका व कॅनडातील संघटनांनी १ मे १८८६ रोजी मोर्चे व धरणे आंदोलनाची सुरुवात केली. अशाच एका मोर्चाचा पांगवताला ४ मे १८८६ रोजी झालेल्या गोळीबारात १ आंदोलनकारी ठार झाला. त्याचा निषेध म्हणून जगभरातील कामगार संघटना रस्त्यांवर उतरल्या. त्यात एका अज्ञात व्यक्तीने पोलिसांवर बाँब टाकला. यात ८ पोलीस मृत्यू पावले, तर ५० पोलीस जखमी झाले. या घटनेच्या स्मरणार्थ १ मे १८९९ रोजी आंतरराष्ट्रीय आंदोलनाचे आयोजन करण्याची मागणी रमंड लेविन याने पॅरिस येथे झालेल्या दुसऱ्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत केली. त्या परिषदेत १ मे १८९० हा दिवस जागतिक कामगार दिन म्हणून साजरा करण्याचे निश्चित झाले. १८९१ च्या दुसऱ्या परिषदेत १ मे हा जागतिक कामगार दिन म्हणून साजरा करण्याची औपचारिक घोषणा करण्यात आली. तेव्हापासून १ मे हा जागतिक

कामगार दिन म्हणून जगभरात उत्साहात साजरा केला जातो. १ मे हा दिवस आंतरराष्ट्रीय ऐक्याचा, स्वातंत्र्याचा, मानवाकडून मानवाचे होणाऱ्या पिढ्यवृक्कीचा अंत करण्याचा प्रतीक बनला आहे. १९०५ च्या १ मे या कामगार दिनाच्या पत्रिकेत लेनिनने लिहिले आहे, “ कामगार – कामगारात, राष्ट्रा – राष्ट्रात, धर्मा – धर्मात असणारे शत्रुत्व नष्ट करा. या शत्रुत्वाने फक्त लुटारूंचा आणि जुलूमशहांचा फायदा होतो. कारण ते कामगार वर्गातील अज्ञातावर आणि दुफळीवरच जगत असतात. ज्यू आणि ख्रिश्चन, फिन आणि स्वीडिश, अमेरीनीयम आणि तातार, पोलिश आणि रशियन, लॅटिन आणि जर्मन असे सारे भेदभाव विसरून समाजवादाच्या शिड्याखाली आपण सारे आंगेकूच करूया. सर्व देशातील कामगारांची ही ऐक्य शक्ती आंतरराष्ट्रीय समाजवादाची संघशक्ती १ मे ला आपल्या दलाची पाहणी करते आणि स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुत्व यासाठी लढा निधीराने आणि अविचलितपणे पुढे नेण्यासाठी आपले बळ संघटित करते. “ लेनिनचा हा विचार घेऊन जगभरातील कामगार संघटना आज मार्गक्रमित करीत आहेत. आज जगभरातील कामगार संघटनापुढे नवे आव्हाने आहेत. जागतिकीकरणाची लाट व २१ व्या शतकातील कामगारांचे प्रश्न, बदललेली परिस्थिती, भ्रष्टाचार झालेले भांडवलदार या नव्या आव्हानांचा मुकाबला कामगार संघटनांना करावा लागणारा आहे. काळाचे हे आव्हान कामगार संघटनांनी स्वीकारले पाहिजे. जनतेच्या जणूयाला व कामगारांच्या हक्काला मिळालेले हे आव्हान आहे. याचा मुकाबला संघटित व असंघटित कामगारांच्या एकजुटीनेच होऊ शकतो. कामगार एकजुटीचा विजय असो! जगभरातील कामगारांना कामगार दिनाच्या मनापासून शुभेच्छा!

श्याम ठाणेदार
दौंड जिल्हा पुणे
९९२२५४६२९५

श्वासात मिसळलेलं मौन सत्य...

ज्योतिर्मय साहित्य

कधीकधी आयुष्य खूप गोंगाट करतं. शहरी जीवनाच्या कोलाहलात, धावतपळत जगताना, आपल्याला क्षणभरही वेळ मिळत नाही, की जरा थांबून विचारावं...आपण कुठे चाललो आहोत? आणि शेवटी पोहोचणार कुठे? पण मग, एका अनपेक्षित क्षणी, जीवनाच्या वळणावर एक निनाद उमटतो मंद, संथ, आणि अंतर्मुख करणारा. तो असतो मृत्यूचा स्पर्श. शब्दांशिवायही बोलणारा. तो नव्हे का, जो आपल्याला आपल्याच खोल चिंतनात ढकलतो? मृत्यू म्हणजे काय, खरंच? तो एखाद्या वाऱ्याच्या झुलुकीसारखा असतो दिसत नाही, पण जाणवतो. तो कधी एखाद्या एकट्या संध्याकाळीत मनाच्या गाभाऱ्यात शिरतो, तर कधी कोणाच्यातरी अचानक झालेल्या अंताने आपल्यातच खोल रुजून जातो. तो कुणासाठी अंत असतो, कुणासाठी उत्तरं; कुणासाठी हताशता, तर कुणासाठी सुटका. आपण मृत्यूला घाबरतो, कारण तो आपल्याला अपरिचित वाटतो. पण तो जितका अपरिचित, तितकाच तो आपला, कारण तो प्रत्येकासाठी येतो. जन्माच्या दिवशीच तो आपल्या पाठीवर हलकासा हात ठेवून सांगतो, “मी आहे. योग्य वेळी भेटेन.” एक शांत श्वास, एक अखेरचा क्षण जरा डोळे मिटून कल्पना करा... एखादं वयोवृद्ध झाड, त्याची पानं वाऱ्याच्या एका हलक्या झोक्याने सळसळत आहेत...सूर्य मावळतीला जात आहे, आणि आकाशावर गुलाबी, नारिंगी रंगांचे पदर पसरत आहेत. अशा शांततेत मृत्यू येतो न थेट, न खडबडीत... तर जणू काळजाला कुरवाळत.तो आपल्याला सांगतो “थकलास ना? ये, आता विश्रांती

बबलू कराळे
अमरावती
१. ७२१८०२९८

५. “ कति सुंदर विचार आहे आपल्याला आयुष्यभर झुंजायला लागणारा मृत्यू, शेवटी मात्र आपला आधार बनतो. आपण आपला भूतकाळ आठवला की, आपल्या आठवणींच्या गाभान्यातून शब्द फुटले...मृत्यू ही देहाची समाप्ती असली, तरी त्या व्यक्तीच्या अस्तित्वाचा अर्थ संपत नाही. कुठे तरी तिचं हसणं आपल्या मनात जपलं जातं. तिचा आवाज, तिच्या हाताचा स्पर्श, तिच्या सवयी सगळं काही एका अदृश्य सुगंधासारखं आपल्याभोवती दवळत राहतं. मृत्यू हे विस्मरण नसतं, तो स्मृतींना अजून घट्ट जपण्याची वेळ असते. जसं रात्रीच्या आकाशात ताऱ्यांच्या आठवणी असतात, तसंच मृत्यूनंतरही माणूस कुठेतरी आपल्या आत, आपल्या अस्तित्वात जिवंत राहतो.मृत्यू म्हणजे शेवट नव्हे... तो एक नवीन पहाट असतो, एका वेगळ्या जगाची. जिथे शब्द नसेल, पण अर्थ असेल. जिथे शरीर नसेल, पण अस्तित्व असेल. जिथे काळ थांबलेला असेल, आणि मन मुक्त असेल. मृत्यू ही एखाद्या कवीची सुरेल कविता संपल्यावर उमटणारी गूढ शांतता आहे. किंवा एखादं सुंदर गाणं ऐकून झाल्यावर हळूहळू थांबलेले सूर... जे अंत नसून पूर्णत्वाची जाणीव देतात. मृत्यूचा विचार करताना आपल्याला भय वाटतं पण जर आपण त्याच्याकडे सौंदर्याच्या, समर्पणाच्या नजरेन पाहिलं, तर तो न दिसणाऱ्या प्रकाशासारखा वाटतो. आपण त्याला

समोरां जाऊ शकतो, जस आपण शेवटच्या श्वासाला आलिंगन देतो. प्रेमाने, शांतीने.मृत्यू हे अंतिम सत्य आहे. पण त्याच क्षणाला, मृत्यू म्हणजे अंतिम शांती देखील आहे. आणि म्हणूनच त्याच्या सावलीतही जीवनाचं खरं प्रकाशदान दडलेलं असतं... मृत्यू एका शांत संध्याकाळची वाटच...संध्याकाळ हळूहळू गडद होत जाते. आकाशावरती सोनेरी रंगाचं तुषार पडू लागतात. झाडांवर बसलेले पक्षी एकमेकांना सांगत असतात“आजचा दिवस संपला...” आणि या मनाच्या कुठल्याशा कप्प्यात मृत्यूचा विचार अलगद पावलांनी येऊन बसतो. शांत. स्थिर. आणि तरीही खूप बोलका.मृत्यू नाव जरी घेतलं, तरी ओठावर थोडीशी कंप सुटतात. पण खरंतर, मृत्यू म्हणजे नाश नव्हे...ती तर एक सुंदर, निवांत समर्पणाची संध्याकाळ आहे.जसं एखादा सुरेल दिवस सरतो, तसेच हे जीवनही एका आल्हाददायक सुरात विरतं. मृत्यू ही केवळ अखेरची रेषा नाही; ती तर आयुष्यभर रंगवलेल्या कॅनव्हासवर काढलेली एक पूर्णविरामाची,

सौंदर्यपूर्ण कृती आहे. मृत्यू म्हणजे... एखाद्या थकलेल्या प्रवाशासाठी निवांत झोपलेलं गाव.किंवा आईच्या कुशीत विसावलेलं रडलेलं मूल.किंवा जळत्या दिव्यांमधून पसरलेली मंद प्रकाशरेषा, जी अंधारालाही अंगावर घेते.शांततेने.आपण जन्मतो, मोठं होतो, कधी हसतो, कधी रडतो, आणि मग एका क्षणी या साऱ्या अनुभवांना एक अलगद गुडनाईट

महणत, डोळे मिटतो. मृत्यू म्हणजे हीच ती गुडनाईट... जेव्हा आपण देहाच्या चौकीतून बाहेर पडतो आणि केवळ एक शुद्ध अस्तित्व बनून जातो.

माणसाच्या जीवनात किती गोष्टी अपूर्ण राहतात...स्वप्न, आशा, नात्यांचे गूढ धागे. पण मृत्यूच्या क्षणी... सगळं सोडून जायचं असतं. आणि हे 'सोडणं' म्हणजे पराभव नसून,मुक्ती असते.कधी वाटतं, मृत्यूचंही एक हळवेपण असतं. तो धडधडीत दवाज्यातून येत नाही; तो येतो एक मंद वाऱ्यासारखा. आपल्या आवडत्या गाण्याच्या शेवटच्या ओळींसारखा. न रडवणारा, पण थोडं हृदय पिळवणारा. आणि तरीही त्याच्यात एक विचित्र सौंदर्य असतं... आपल्याला पूर्ण शांततेत विलीन करून टाकणारं. एक संपूर्ण विराम,एक निःशब्द कविता,एक सुगंधित आठवण, एक अश्रूमधून उमलणारी प्रार्थना... मृत्यू ही अखेरची भेट आहे. जी आपल्याला त्या अपरिमित शून्याशी एकरूप करत जाते, जिथे नात्यांचं बंधन नाही, काळाची धाई नाही आणि फक्त एक शाशवत "मी" असतो... आपण सर्वजण जीवन जगतो. पण मृत्यूकडे पाहण्याची नजर जर लालित्याने, सौंदर्याने, आणि शांततेने बदलली, तर तो केवळ शेवट राहणार नाहीतो एक सुरुवात वाटेल. एक नव्या अस्तित्वाची, नव्या प्रकाशाची, आणि नव्या शांतीची...मृत्यू हे अंतिम सत्य आहे, पण त्याच्या कुशीतही एक गूढ सौंदर्य आहे जणू सृष्टीने स्वतः तिहिलेली शेवटची पण सगळ्यात सुंदर कविता... "मृत्यू म्हणजे नाश नाही, तो तर अस्तित्वाचा दुसरा पदर आहे जिथे शब्द संपतात आणि शुद्ध मी उरतो अनंत, अचल, अमर."

कॅनडा...

मला भावलेले रंग... (भाग-5)

सौ.माधुरी म.इनामदार
मीसीसागा (कॅनडा)

ज्योतिर्मय साहित्य

इथे सात-आठ महिने बर्फ पडत
सूनही कुठेही खाचखळले नसलेले..
रख सुंदर मोठे रस्ते बघून खूप आश्चर्य
वाटेत. तसेच रस्त्यावर, पाय वाटेवर
वाटवर अगदी कुठेही एक कागदाचा
पत्रा ही नसतो. कोणीही रस्त्यावर पा
ग्राऊन थुंकतो आहे...किंवा सिगारेटची
टोके पडलेली आहेत... दारू पिऊन
गेणी लोळत आहे असे मला एकदाही
देसले नाही. वाटेत कुठेही कचरा किंवा
कचराकुडीही नाही.. त्यांच्या कचऱ्याच्या
गंद गाड्या असतात... अंडर ग्राउंड ड्रेनेज
सिस्टिम आहे.त्यामुळे सगळेच कसे शांत
वचळ आणि सुंदर..
घण्यासारखे आणि
शेकण्यासारखे...
इथे कुठेही जा... टॉयलेट
सादी स्वच्छ आणि भरपूर
णयाची असतात... जी
णसाची नैसर्गिक गरज आहे ती
वचळ आणि प्रत्येक ठिकाणी
मसणे किती महत्त्वाचे आहे ?
गेणीही येथे रोखून बघत नाही
ने कुजबुज नाही... त्यामुळे
म्ही कोणतेही कपडे घाला
नवघडल्यासारखे वाटत नाही..
लट तुमच्यातली एखादी गोष्ट
नावडल्यास हसत हसत जाताना
हज सांगून जातात... त्यामुळे
माण प्रत्येक गोष्टीचा निर्मळ
नानंद घेऊ शकतो...

खेड्यात असल्याने सूर्यफुलांनी शेत
बघितले होते... तेव्हाही तितकेच मला
आवडायचे.. आणि इतके मोठे दूरवर
हिरव्या पिवळ्या रांगींनी रंग गंधांनी
बहरलेले शेत मी पहिल्यांदाच पाहत होते.
योगायोगाने अशा गोष्टी पाहिल्या की
बालपण आणि आत्ताचा काळ यांच्या

आठवर्णीचा रेशीम हिंदोळा तयार होतो आणि मन अलगत त्याच्यावर झुलत राहते... आम्ही सगळेच या फुलांमध्ये अगदी हरवून गेलो. शेतातल्या त्या सुंदर काळ्या वाटेवरून आमच्यासारखेच अनेक देशातील लोक आले होते.

आपल्या कुटुंबासह आणि छोट्या छोट्या बाळांसह ते घेत असलेला आनंद बघूनही एक वेगळा आनंद मिळत होता. शेतात मध्ये मध्ये इथल्या जुन्या पद्धतीचे आणि वेगवेगळ्या रंगाचे सुंदर सोफे ठेवलेले होते. काही ठिकाणी जुन्या गाड्या ठेवल्या होत्या. तसेच एक ठिकाणी सुरेल वाजणारा पियानो होता. हे सगळे खास फोटोसाठी होते.पिवळ्या धम्मक फुलांच्या संगतीत आणि मोहक वातावरणात या सगळ्याचा आनंद आम्ही पुरेपूर घेतला. आमची छोटीसी नात या मोकळ्या वातावरणात आणि फुले बघून फुलपाखाऱासारखी बागडत होती. वाटेत थंडजार पाण्याच्या बाटल्या ठेवल्या होत्या. यमुना इच्छा असेल तर ट्रॅक्टर आणि गोकर्नाथ मधून फेरी मारायची ही सोय होती.

संध्याकाळची साडेसात वाजून गेले तरी
तीच सूर्यकिरणांची सोनझळाळी सगळीकडे
पसरली होती... ते निसर्ग रम्य
वातावरण... ती मोठाली गोल सूर्यफुले
डोळ्यात साठवत मी त्या सुंदर दिवसाचा
निरोप घेतला...

बोलक्या प्रतिक्रिया....

Jayashri Gutte

Jayashri Guttu

आदरणीय श्री. संजय व्यापारी सर ,

आपला ज्योतिर्मय अंक वाचल्याशिवाय मुळी करमत नाही. यातील सदरातील विविधता ,विचारांची समृद्धता आणि अनेक दिग्गज ,ज्ञान प्रचुर , प्रतिभावंत साहित्यिकांची विषयाची सखोल जाण वाचन करताना जाणवते.अनेक नाविण्यपूर्ण उपक्रमामुळे आणि सतत होणाऱ्या सकारात्मक बदलामुळे हे दैनंदिन वर्तमान पत्र मनात घर करून जातं. बालपणीच्या आठवणी , संस्कार शिंदोरी देऊन जातात. गमती जमती देखील मनाला निस्सिम आनंद देऊन जातात. आयुष्याला ज्ञान वर्धक दिशा देणारे वर्तमानपत्र आजच्या आधुनिक काळाची गरज आहे. सकस समृद्ध विचारांची भावी पिढी निर्मितीस साहाय्यभूत असणारे असंख्य घटक बौद्धिक भूक भागवतात. आपल्या या अप्रतिम निर्मितीस खूप खूप धन्यवाद

1

17h

Love Reply

Reply

तुम्हीही तुमचे ज्योतिर्मय विषयीचे मत आम्हाला कळवा आम्ही ते प्रकाशित करू.